

**A Hármashegyi-tölgyesek (HUHN20023)
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
fenntartási terve**

Debrecen
2016.

Készítette

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor

Olajos Péter

Szakmai koordinátor

Vezető természettudományi szakértő

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Közreműködő szakértők

Demeter László
Dr. Gulyás Gergely
Lukács Attila
Polyák László
Tóth Pál

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2016.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai.....	4
1.1. Név.....	4
1.2. Azonosító kód.....	4
1.3. Kiterjedés.....	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	4
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	4
1.4.2. Jelölő fajok.....	4
1.5. Érintett települések.....	4
1.6. Egyéb védetség kategóriák.....	4
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	4
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	4
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	5
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	5
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	5
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	5
1.7.7. Egyéb tervek.....	5
2. Veszélyeztető tényezők.....	6
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	8
3.2. Kezelési javaslatok.....	8
3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE).....	9
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	21
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	21
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	21
3.2.5. Mellékletek.....	22
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	23
3.3.1. Agrártámogatások.....	24
3.3.2. Pályázatok.....	24
3.3.3. Egyéb.....	24
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	24
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	24
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	25
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	25

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Hármashegyi-tölgyesek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (KjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20023
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	501,06 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 9110* - Euro-szibériai erdőssztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Debrecen

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A tervezési területből 42,8 ha Debrecen-nagycserei Hármashegyi akácos néven helyi védettséget élvez (törzskönyvi szám: 8/50/TT/81, hatályba lépés éve: 1981).

A tervezési területből ? ha a Hármashegyi Pihenőközpont néven helyi védettséget élvez (törzskönyvi szám: 8/50/TT/81, hatályba lépés éve: 1981).

A tervezési terület nem érint madárvédelmi területet.

A tervezési terület teljes egészében (100%) az Országos Ökológiai Hálózat magterület övezetével átfed.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 13/2010. (IX. 17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről.

Debrecen MJV 8/2003. (V. 23.) Kr. sz. rendelete a település helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről (többször módosítva).

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2007.01.01 – 2016.12.31.) Törzskönyvi szám: 31/87/2007. Kelt: 2012. december 20.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényes: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Zrínyi Miklós Vadásztársaság, Debrecen (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-902910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B02.01	erdőfelújítás	M	8,7	<p>Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (9110*): az üzemszerű tarvágásos, teljes talajelőkészítéssel végzett felújítás az élőhely pusztulását jelenti még akkor is, ha a felújításhoz kocsányos tölgyet használnak.</p> <p>Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>): az üzemszerű tarvágásos, teljes talajelőkészítéssel végzett felújítás elpusztítja a növényfajt és élőhelyét.</p>
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	8,7	<p>Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (9110*): itt főleg a felszaporodott vaddisznó állománya tesz kárt a száraz időszakokban jelentkező erdős túrásával. Az állatok nagy területen felszaggatják a gyepszintet és utat nyitnak a gyomosodásnak, az invazív növények terjedésének. A makktermés elfogyasztásával tovább redukálják a természetes felújulás amúgy is minimális lehetőségét.</p> <p>Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>): itt főleg a felszaporodott vaddisznó állománya tesz kárt a száraz időszakokban jelentkező erdős túrásával. Az állatok kitúrják a talajból a növény rizómáit. Nagy területen felszaggatják a gyepszintet és utat nyitnak a gyomosodásnak, az invazív növények terjedésének.</p>
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	8,7	<p>Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (9110*): a folyamatosan terjedő akác, kései meggy, amerikai kőris és alkörmös terjedése számos hatásával (árnyékolás, gyökérkonkurrencia, nitrogén halmozása a talajban, allelopátia stb.) minden szintjét drasztikusan átalakítja, a megsemmisülésig degradálja.</p> <p>Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>): főleg a folyamatosan terjedő akác, kései meggy és alkörmös terjedésével erősen beárnyékolja a nőszirm élőhelyeit képező felnyílt foltokat, ami eleinte a virágzás elmaradásához, majd a teljes kipusztuláshoz vezet. Ezek a fajok végső soron az élőhelyek nagyfokú degradációjához vezetnek.</p>
K01.03	kiszáradás	M	12,35	<p>Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (9110*): a térség általános szárazodását eredményező belvízrendezés és a klímaváltozás eredményeként a hajdan jó vízellátottságú buckaközökben felnőtt zárt tölgyesekben egyre inkább jelentkezik a fák csúcscsúszáradoása, ami a tölgyek gyorsuló pusztulásához, az állomány kilékesedéséhez vezet, s ezzel a száraz termőhelyet jobban toleráló invazív növények gyors előretörését és a jellemző fajok pusztulását okozza. A pusztai tölgyesek esetén ez a hatás kevésbé drasztikus, hiszen egyébként is</p>

				szárazabb termőhelyen alakultak ki. A kiszáradás csökkenti továbbá a tölgyvel végzett erdőfelújítások sikerességét is.
K02.01	fajösszetétel megváltozása, szukcesszió	M	5	Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>): az erdőssztyepp tisztások becerjésedése megszünteti a nőszirm élőhelyeit.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A Hármashegyi-tölgyesek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A természetvédelmi célállapot:

A megjelölt prioritások szerinti célállapot megvalósításakor arra kell törekedni, hogy a terület egyéb természetes, közösségi jelentőségű (de nem jelölő) élőhelyek kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen, különös tekintettel az ott előforduló, jelentős értéket képviselő védett fajok igényeire.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- Inváziós és tájidegen fa- és cserjefajok (akác, kései meggy) uralta tervezett erdőkben fafajcsere őshonos, a tájra, és élőhelyekre természetesen jellemző fajokra. A tölgyesekből és egyéb őshonos fajok uralta állományokból az ilyen fajok folyamatosan eltávolítandók, sarj- és újulatképződésük megakadályozandó. Ezt a tevékenységet a magyar nőszirm által benépesített erdőrészekben sürgősséggel kell végezni;
- Az érintett, legalább karakterében őshonos fajú (természetes, féltermészetes) erdőfoltokban átállni olyan erdőkezelési módszerre, mely a folyamatos erdőborítást és az erdőössztyepp aljnövényzet fennmaradását biztosítja (tarvágás, teljes talajelőkészítés és tuskózás mellőzése), ugyanakkor idős (részben odvas) faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is;
- Száraz termőhelyeken végzett szerkezetátalakító felújítások során lehetőséget kell teremteni a felnyíló, erdőössztyepp jellegű állományrészek kialakulására.
- A meglévő belvízlevezető csatornákon törekedni kell a vízvisszatartások, medertározások megvalósítására.
- A terület nagyvadállományát olyan szinten tartani, ami nem akadályozza az egészséges erdődinamikát;
- Védő kerítések létesítése a nagyvadak hatása ellen javasolt.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Hármashegy-tölgyesek Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 7 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezeléseket, beavatkozásokat gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekinthető, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak a területen található pusztai tölgyesek. Ezek a Natura 2000 terület legnagyobb értékei, országos és európai ritkaságuk miatt kiemelt figyelmet érdemelnek. Nyílt homoki tölgyesek (*Festuco-Quercetum*) és gyöngyvirágos tölgyesek (*Convallario-Quercetum*), összes kiterjedésük 63,86 ha.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott területek. Nagy részük nem védett, kisebb részük helyi jelentőségű védett természeti területen (Debrecen-nagycseri Hármashegy akácos) található (védettek).

Az élőhelyhez tartozó öreg kocsányos tölgyesek többnyire sarj eredetűek. A pusztai tölgyesként (*Festuco rupicolae-Quercetum roboris*) azonosítható állományok megőrzése mind természetvédelmi, mind tudományos szempontból nemzetközi jelentőséggel is bír. Itt fordul elő a jelölő növényfaj is. Elsősorban az akác, a kései meggy és az alkörmös terjedése jellemző, és velük párhuzamosan a nitrogénkedvelő növények térhódítása nő, leginkább a szegélyek irányából. A degradációs folyamatok ellenére még ezekben a foltokban is számos jó természetességű, fajgazdag gyepszinttel bíró állományrész maradt. Egyre nő a kiszáradó fák mennyisége, ami részben a sarjaztatásos eredet következménye lehet, de a térséget általánosan sújtó kiszáradás is szerepet játszhat benne.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nyílt homoki tölgyesek (M4), alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5)
- Natura 2000 élőhelyek: euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*) (jelölő élőhely)
- érintett erdőrészek: Debrecen 97E, 97G, 97H, 97J, 97N, 97Q, 98G, 98I, 107H, 107N, 108E, 109B, 109E, 111D, 111F, 111I, 112L, 112T, 114B, 114H, 114I, 114K, 115D, 115B
- Védett természeti területet érintő erdőrészek: Debrecen 107H, 107N, 112L, 112T

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Szükséges volna a folyamatos erdőborítást szolgáló üzemmódok valamelyikének bevezetése a kezelési egységen belül.

Azonban ezen az erdészeti szempontból szélsőséges termőhelyen (igen száraz, sekély termőrétegű humuszos homok) jól működő erdőfelújítási technológia nem ismert. A kezelési egységbe tartozó igen ritka előfordulású felnyíló erdőállományok erdőrezervátumszerű működtetése megfelelő lehetne, de a természetes felújulásnak nem kedveznek a szélsőséges termőhelyi körülmények, így ez nem javasolható. Emiatt javasoljuk a kezelési egységben a *faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra* való áttérést. Erre lehetőséget ad az erdőtervrendelet. Ebben az esetben felújítási kötelezettség nem keletkezik, de a 2009. évi XXXVII. törvény 29. § (1) d) lehetőséget ad ezekben az erdőkben is az erdőfelújítási célú fakitermelésre. Annak ellenére, hogy ekkor a mesterséges erdőfelújítás lehetősége megszűnik (és a további, a megalapozó dokumentáció 1.3.3. pontjában megfogalmazott, jelenleg nem feloldható konfliktuspontok megléte ellenére), szükséges volna újulat mesterséges betelepítése a pusztuló fák pótlására. Ezt egyedi, kiscsoportos, vagy lékes beültetéssel lehetne végezni az eltávolított fásszárú özönfajoktól megtisztított foltokon. A beavatkozás sürgető, mert a kocsányos tölgy faállomány ezeken az élőhelyeken idős, többnyire sarj eredetű és nagyjából egykorú.

A felújításra vonatkozó javaslat koncepciótervnek tekinthető, mivel a hatályos jogszabályi környezetben nem végezhető és az államigazgatási szabályozásba nem illeszthető, ráadásul kidolgozott technológia sincs rá.

Amennyiben vágásos üzemmód marad, a tarvágásos, teljes talajelőkészítéssel végzett erdőfelújítást abban az esetben is el kell kerülni.

A kezelési egységben az egyik legfontosabb feladat az özönnövények visszaszorítása. A kései meggy (*Padus serotinus*) mellett a legsürgetőbb feladat az akác (*Robinia pseudo-acacia*) kiirtása ezekről az élőhelyekről, ami az erdőgazdálkodó aktív közreműködését feltételezi. Az akác esetében valószínűleg a vegyszeres kezelés lehet hatékony módszer a sarjképződés megakadályozására, hiszen az intenzív legeltetés, vagy a tuskók és a gyökérzet eltávolítása ebben a környezetben nem alkalmazható megoldás. Az özönnövények irtását néhány évente újra el kell végezni, mivel a környező faültvényekben élő tömeges állományaik felől folyamatos az utánpótlásuk.

Érintkező (szomszédos) állományokra vonatkozó javaslatok: a szomszédos erdőrészek teljes talaj-előkészítéssel végzett erdőfelújításai során tuskóprizmák ne kerüljenek a kezelési egység határára, mivel azok az özönfajok új terjedési gócpontjait képezik, és fizikai akadályt is jelentenek a növényfajok terjedése előtt. A szomszédos erdőterületekből célszerű lenne létrehozni egy olyan puffer övezetet (a KE-2 egység teljes területén, az érintkező erdőrészekben), ahol szintén rendszeresen folya az özönnövények visszaszorítása. Ezzel csökkenthető lenne az élőhelyre nehezedő inváziós nyomás. Ezek a javaslatok a KE-2 egység területét érintik, így ott is megjelennek.

(4)Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- Debrecen-Halápi Erdészeti Körzet erdőterve
- Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni. A KvVM a természetvédelmi szempontú részletes elemzése és vizsgálata után, az ETF-310/2007. számú ügyiratában értett egyet a körzeti erdőtervek jóváhagyásával.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés (E03).
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével (E10).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal (E51).
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása (E31).
- Természetes, természet szerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása (E47).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése (E61).
- Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően (E73).
- Erdőssztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése (E76).
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágý- és fás szárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.(E83).
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni (VA02).
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós javaslatok nem merülnek föl a kezelési egységre vonatkozóan.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A felsorolt javaslatok mind az euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*) jelölő élőhely állományainak fennmaradását segítik elő, ennek az állománynak a fennmaradása kulcsfontosságú.

Özönnövények visszaszorítása: az élőhelyet jelenleg leginkább a kései meggy (*Padus serotinus*), az akác (*Robinia pseudo-acacia*), az alkörmös (*Phytolacca americana*), nedvesebb termőhelyeken a vörös (amerikai) kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) és zöldjuhar (*Acer negundo*) előrenyomulása veszélyezteti. Kezelés híján néhány év alatt jelentősen felszaporodnak, és komoly degradációt eredményeznek.

Felújítás: a pusztai tölgyes állományokban a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás csak elviekben megfelelő, nem kerülhető meg az a probléma, hogy ezen állományok felújítása az általánosságban alkalmazott módszerekkel nem végrehajtható, mivel itt a lágyszárú növényzet fennmaradása is rendkívül fontos. Erre a problémára adjuk meg koncepciótervként a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérést.

Érintkező (szomszédos) állományokra vonatkozó javaslatok: ezekkel a beavatkozásokkal ideális esetben a ma már elszigetelt állományok növelése megoldhatóvá válna, ezzel az izoláció mértéke csökkenthető lenne.

A vadállomány csökkentésére vonatkozó javaslatokra azért van szükség, mivel a jelentősen felszaporodott vaddisznó állomány komoly túrási károkat képes okozni az élőhely gyepszintjében.

A megadott javaslatok továbbá a jelölő magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) növényfaj, illetve a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) közösségi jelentőségű állatfajok állományainak fennmaradását is szolgálják.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: ebbe az egységbe tartoznak azok az erdőállományok, amelyek a KE-1 egység idős tölgyes állományai között terülnék el, azok között a kapcsolatot megteremthetik. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott területek. Főképp nem védett területen található, csak kis részük védett. A kezelési egység kiterjedése 83,23 ha. Főképp akácosok tartoznak ide és egy erdeifenyves.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): akácültetvények (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- érintett erdőrészek: Debrecen 97F, 97I, 97L, 97M, 97O, 97P, 97S, 98J, 107M, 108F, 109D, 111E, 111G, 112E, 112H, 112S, 114G, 115A, 115C, 115E, 115F, 115G
- védett természeti területet érintő erdőrészek: 107M, 112E, 112H, 112S

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az érintett erdőrészeket körzeti erdőtervekben meghatározott jelenlegi fatípusai egyéb lomb elegyes-akácok, akácok, akác-nemes nyárasok, akác-erdeifenyvesek, egyéb lomb elegyes kocsányos tölgyesek (Debrecen 112H). A távlati célállományok idegenhonos fajok, legtöbbször akácok, 1 részlet vörös tölgy.

A jelölő élőhely meglévő állományainak (KE-1 egység) hosszú távú fennmaradását és gyarapodását szolgálhatná elegyes kocsányos tölgyesek kialakítása a KE-2 egység teljes területén (tehát a jelölő élőhely foltjait egymással összekötő, nem őshonos és tájidegen távlati célállományú faállományok helyén). Ez a távlati célállományok megváltoztatását, szerkezetátalakítást is jelentene a kezelési egység teljes területén. A távlati célállomány javaslatunk szerint az érintett erdőrészek esetében elegyes kocsányos tölgyes (főképp kocsányos tölgy és hazai nyarak, szilek, mezei juhar, a nedvesebb termőhelyeken magyar kőris is).

Így a KE-2 kezelési egység a pusztai tölgyes foltjainak elszigeteltségét csökkentené, annak jelenthetne pufferzónát, javaslatunk szerint a továbbiakban ezt szem előtt tartva kellene a kezelését végezni. Így tehát ennek a kezelési egységnek a teljes területén célszerű lenne létrehozni egy puffer övezetet, ahol szintén rendszeresen folya az özönnövények visszaszorítása. Ezzel csökkenthető lenne a jelölő élőhelyre nehezedő inváziós nyomás.

Ezt célszerű lenne kiegészíteni a gypesztű jellemző vázfajainak vetésével. A tájra jellemző őshonos fafajokkal való erdősítésre alkalmatlan magas buckákon tisztásokat célszerű kialakítani. Ezekkel a beavatkozásokkal ideális esetben a ma már elszigetelt állományok izolációjának csökkentése válna megoldhatóvá.

Megjegyezzük, hogy ezek a javaslatok ugyanúgy hosszú távú koncepciótervnek tekinthetők, mint a KE-1 esetében, hiszen ugyanúgy fennállnak a megalapozó dokumentáció 1.3.3. fejezetében részletezett, a hatályos jogszabályi és igazgatási szabályozásból adódó konfliktuspontok.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

1. az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
2. Debrecen-Halápi Erdészeti Körzet erdőterve
3. Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen mindegyik érintett erdőrészlet a kezelési egység területén) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni. A KvVM a természetvédelmi szempontú részletes elemzése és vizsgálata után, az ETF-310/2007. számú ügyszerében értett egyet a körzeti erdőtervek jóváhagyásával.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében (E01). (Magyarázat: kivéve a természetvédelmi rendeltetésű részletek esetén)
- Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása (E54).
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása (E31).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes

- faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően (E73).
- Erdőszytepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése (E76).
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.(E83).
- A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni (VA02).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az általános javaslatok között megfogalmazottak szerkezetátalakításnak minősülnek, így élőhelyrekonstrukciós javaslatnak tekintjük.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem értelmezhető.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A felsorolt javaslatok mind az euro-szibériai erdösszytepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*) jelölő élőhely állományainak fennmaradását segítik elő, ennek az állománynak a fennmaradása kulcsfontosságú. A kezelési egység rekonstrukciójával elérhető lenne a jelenleg eloregedett, és elszigetelt idős állományok (KE-1) összekötésének és megújulásának lehetősége. A KE-2 egység eleinte mint pufferezőna működhetne, később az állományok korosodásával akár maga is jelölő pusztai tölgyessé válhatna, így növekedne az élőhely kiterjedése. A legtöbb önkéntesen vállalható kezelési javaslat abban az esetben is szükséges, ha a fafajcsere és az új kezelésre való átállás nem történik meg. Ilyen pl. az özönnövények visszaszorítása.

A vadállomány csökkentésére vonatkozó javaslatokra azért van szükség, mivel a jelentősen felszaporodott vaddisznó állomány komoly túrasi károkat képes okozni az élőhely gyepszintjében.

A megadott javaslatok továbbá a jelölő magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) növényfaj, illetve a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) közösségi jelentőségű állatfajok állományainak fennmaradását, esetleges növekedését is szolgálja.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: ebbe az egységbe tartoznak a Natura területnek a KE-1 egységbe és a KE-2 egységbe be nem sorolt erdőállományai. A Natura terület nagy részét alkotják. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott területek. Nagy részük nem védett, kis részük védett. A fafajok szempontjából elmondható, hogy a kezelési egység nagy része nem

tájhonos erdő: akác, erdeifenyves, vörös tölgyes, fekete diós, kései meggyes, nemesnyáras, de vannak hazai puhafás állományok, kocsányos tölgyesek, magyar kőrisesek, égeresek is. A kezelési egység kiterjedése 332,64 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): őshonos fafajú fiatalosok (P1), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), akácültetvények (S1), egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7).
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nyílt homoki tölgyesek (M4), alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), lágyszárú özönfajok állományai (OD), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos lombos fajokkal elegyes fenyves származékerdők (RDa), nemesnyárasok (S2), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajok spontán állományai (S6)
- Natura 2000 élőhelyek: euro-szibériai erdősztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*) (jelölő élőhely)
- érintett erdőrészek: Debrecen 97A, 97B, 97C, 97D, 97K, 97R, 97ÚT, 98E, 98F, 98H, 98ÚT, 98VF, 107A, 107B, 107C, 107D, 107E, 107F, 107G, 107I, 107J, 107K, 107L, 107O, 107P, 107Q, 107ÚT1, 107ÚT2, 108A, 108B, 108C, 108D, 108G, 108H, 108I, 108J, 108K, 108L, 108M, 108N, 108O, 108P, 108Q, 108TI, 109A, 109C, 109F, 109ÚT, 110A, 110B, 110C, 110D, 110E, 110F, 110G, 110H, 110I, 110J, 110K, 110ÚT, 111A, 111B, 111C, 111H, 111J, 111K, 111L, 111M, 111N, 111O, 111P, 111Q, 111R, 111S, 111T, 111U, 111ÚT, 111V, 111W, 111X, 111Y, 111Z, 112A, 112B, 112C, 112D, 112ÉP, 112F, 112G, 112I, 112J, 112K, 112M, 112N, 112O, 112P, 112Q, 112R, 112TI, 112U, 112ÚT2, 114A, 114C, 114D, 114E, 114F, 114J, 114L, 114M, 114N, 114O, 114P, 114ÚT, 120S, 120ÚT3, 127A, 127B, 127C, 127D, 127E, 127F, 127NY, 127TI1, 127TI2, 129A, 129B, 129C, 129D, 129E, 129F, 129G, 129TI, 129ÚT1, 130A, 130B, 130C, 130D, 130E, 130F, 130G, 130H, 130I, 130J, 130ÚT2, 893A
- Védett természeti területet érintő erdőrészek: Debrecen 107A, 107B, 107C, 107D, 107E, 107F, 107G, 107I, 107J, 107K, 107L, 107O, 107P, 107Q, 112A, 112B, 112C, 112D, 112F, 112G, 112I, 112J, 112K, 112M, 112N, 112O, 112P, 112Q, 112R, 112U, 120S, 127A, 127B, 127C, 127D, 127E, 127F, 129A, 129B, 129C, 129D, 129E, 129F, 129G részletek

(3)Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokat

Az egész kezelési egység területén javasolt az őshonos fajokkal történő felújítás. A védett és természetvédelmi elődleges rendeltetésű erdők esetében ez törvényi kötelezettség is. A faanyagtermelő elsődleges rendeltetésű, nem védett erdőrészek esetében a javaslatot ajánlásként fogalmazzuk meg.

(4)Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken

történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet

- Debrecen-Halápi Erdészeti Körzet erdőterve (érvényes: 2007.01.01 – 2016.12.31.)
- Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni. A KvVM a természetvédelmi szempontú részletes elemzése és vizsgálata után, az ETF-310/2007. számú ügyiratában értett egyet a körzeti erdőtervek jóváhagyásával.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal (E51).
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása (E31).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően (E73).
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.(E83).
- A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni (VA02).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem értelmezhető.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Védett területen a felújítások őshonos fajokkal végezhetők.

Hosszú távon a felsorolt javaslatok mind az euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*) jelölő élőhely állományainak fennmaradását segítik elő.

A vadállomány csökkentésére vonatkozó javaslatokra azért van szükség, mivel a jelentősen felszaporodott vaddisznó állomány komoly túrási károkat képes okozni az élőhely gyepszintjében, gátolja a felújítás sikerességét.

A megadott javaslatok továbbá a jelölő magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*), illetve a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) közösségi jelentőségű állatfajok állományainak számára is pozitív hatásúak lehetnek, mivel növekedhet a potenciális élőhelyek kiterjedése.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: tanyák melléképületekkel, vasúti megállóhely, illetve a Zsuzsi vasút nyomvonalának egy darabja. A kezelési egység kiterjedése a Natura területhez képest elenyésző: 8,66 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós javaslatokat nem teszünk.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Főképp a kezelési egység területéről meginduló gyomosodás elkerülése miatt fontos a gyommentesítés. A vasúthálózat fenntartója rendszeresen végzi a karbantartási munkákat, amelybe a vasúti pálya gyommentesítése, a szegélyeken felnövő növényzet irtása is beletartozik.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: egy vizes élőhely, egykori buckaközi mocsár tartozik ide, továbbá egy kicsike tisztás, száraz gyeppel. A vizes élőhely szerepel az Erdőállomány Adattárban, tisztásként. A kezelési egység kiterjedése a Natura területhez képest elenyésző: 1,6 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepesek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepesek (OC), üde és nedves cserjések (P2a)
- érintett erdőrészek: Debrecen 97TI
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A gyepesek esetében kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepes területek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Debrecen-Halápi Erdészeti Körzet erdőterve (érvényes: 2007.01.01 – 2016.12.31.)

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező (GY26).
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása (E12).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A gyepes terület fenntartására a jogszabálynak való megfelelés miatt van szükség. A gyepeseken közösségi jelentőségű érték nem fordul elő. A kezelési egység további részét képező mocsárfolt fenntartása az élőhelyi változatosság fenntartása miatt szükséges. Korábban ez a terület közösségi jelentőségű élőhely volt, kiszáradás alakította át. Amennyiben a jövőben is tisztásként fog fennmaradni, akár lehetséges a folyamat visszafordulása is. Szükséges lenne a vizes élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak a szántóföldek. A kezelési egység kiterjedése a Natura területhez képest elenyésző: 5,82 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók. (SZ25)
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántóföldi technológiákra (tápanyag utánpótlás, kemikáliák) vonatkozó előírások a határos természetes élőhelyek ökológiai állapotának megőrzését szolgálják.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak a vízfolyások, tehát a 2. sz. mellékfolyás (Bodzás-ér) és az ebbe torkolló 2/5. sz. mellékfolyás (Erdőslyuki-ér), továbbá a csatornába belenövődő cserje- és faállományok. A térképezés időszakában száraz medrűek. A kezelési egység összes kiterjedése 5,23 ha.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), jellegtelen üde gyepek (OB), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, faszorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és faszorok (S7), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: a mederben őshonos és idegenhonos fák és cserjék is jellemzőek (idegenhonos: akác (*Robinia pseudo-acacia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), kései meggy (*Prunus serotinus*)).

A tájidegen fafajoktól és a gyalogakáctól szükséges volna a medreket megtisztítani. A tájidegen fafajok esetében támogatható a sarjak gyomirtószerrel való kezelése, az előírások betartása mellett.

Vízvisszatartás, medertározás: a kezelési egység meghatározása során felsorolt belvízelvezető csatornáknak csapoló-drénező hatása van az erdőkre, eredetileg azzal a céllal ásták őket, hogy a belvíznyomta területeket kiszárítsák.

A drénező hatás azokban az időszakokban nyilvánul meg, amikor a fenékszint alatta van a felszínközeli víz szintjének. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a csatornák funkciójukat jelenleg betöltik-e, lehetséges-e változtatható küszöbszintű vízvisszatartó műtárgyak beépítése, úgy, hogy belvízi elöntést tavasszal ezáltal se okozzon, de a felszínközeli vízszintet a nyári időszakban is magasan lehessen vele tartani. Ennek kimérésére természetesen geodéziai felmérésre van szükség.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására (E72).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét képező csatornákon létre lehet-e hozni olyan küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását, de tavasszal sem okoznak káros belvízi elöntést. Ez szükséges volna a kezelési egység vízállapotának javításához.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A Natura 2000 terület értékes jelölő élőhelyének [Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*)] hosszú távú fennmaradásához elengedhetetlen volna a talajvíz (felszínközeli víz) magas szinten tartása az aszályos időszakokban is. Ugyancsak indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok hazai fajokból álló részének állandó fenntartása, legalább az egyik parton („ökológiai oldal”).

A csatornahálózat lehetőséget teremt a vízvisszatartásra, a medertározásra. A drénező hatás csökkentése továbbá mindenképpen előnyös a jelölő élőhely és azon keresztül a szárazföldi jelölő faj (magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*), illetve a közösségi jelentőségű fajok [nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)] állományaira is. A medrek fenntartási munkái során a szegélyélőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állományai védelmében szükséges a cserjék egy részét meghagyni.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetben, az kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyalja. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

A KE-2 kezelési egység esetében az általános javaslatok között megfogalmazottak szerkezetátalakításnak minősülnek, így élőhelyrekonstrukciós javaslatnak tekintjük.

A KE-7 kezelési egység esetében javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét képező csatornákon létre lehet-e hozni olyan küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak.

KE-1, KE-2, KE-3, KE-7: magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*), illetve nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állatfajok.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen monitorozás nem zajlik.

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelytérképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2016-ban készült el a teljes területre nézve. A

további kutatás és monitorozás tekintetében a 2016-os felmérés eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

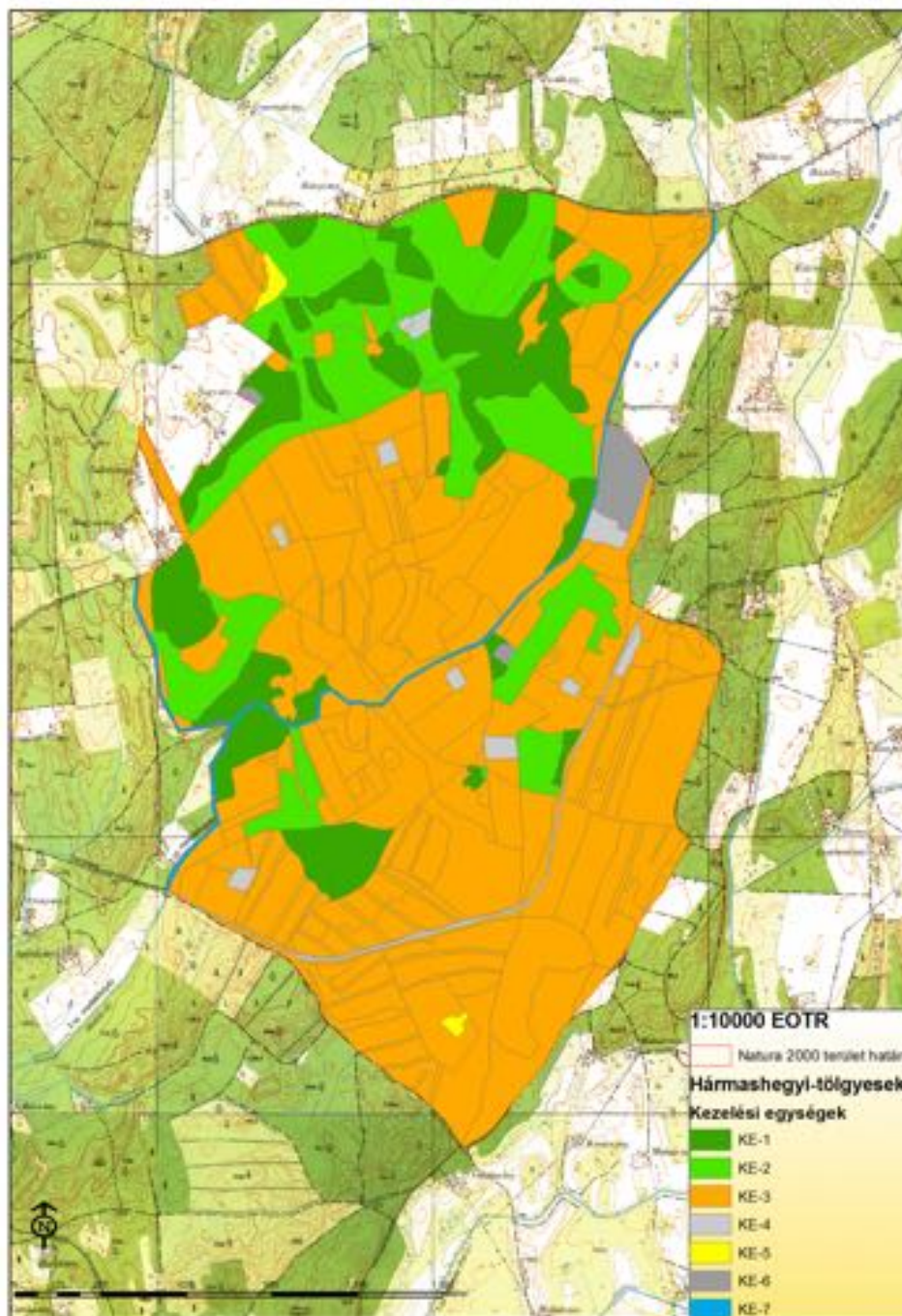
A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományának nyomon követése.

A jelölő élőhelyek monitorozására javasolható 5 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhely (91I0* - Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)) állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű erdőkre vonatkozó módszertan.

A magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) esetében szükséges az állományváltozás nyomon követése 5 évenkénti felméréssel.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.

A tervezési terület kezelési egységei. 2016.12.15.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Hármashegy-tölgyesek (HUHN20023) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat magterület övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület átfed (7,9 ha) a Nagycserei tölgyerdők helyi jelentőségű védett természeti területtel is.

A tervezési terület legnagyobb részét kitevő erdők (471,25 ha) nagyobb részben állami tulajdonban, kisebb részben magántulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Hármashegy-tölgyesek kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Debrecen közigazgatási területét érintve ugyan több fizikai blokkban található, azonban azokra - a terület jellegéből adódóan – a Natura 2000 agrártámogatás jelenleg nem vehető igénybe.

MEPAR Blokkazonosító	Teljes terület (ha)	N2	Támogatható terület (ha)	KAT
LUDU2-V-11*	23,75	1,35	0,00	0
LJV12-7-11	29,06	29,06	0,00	0
LUAE2-D-11*	100,74	100,09	0,00	0
LL6U2-E-11	94,10	94,10	0,00	0
L6YMJ-3-11	1,28	1,28	1,01	0
LKN1J-J-11*	49,52	0,84	0,00	0
LLN12-3-11	5,95	5,95	5,16	0
LMN12-4-11	42,84	42,84	0,00	0
L8DUJ-R-11	0,35	0,35	0,35	0
L96UJ-L-11	1,03	1,03	0,00	0
LULU2-3-11	29,92	29,92	0,69	0
LP4E2-2-11*	85,84	73,70	0,30	0
LMP72-C-11	122,18	122,18	0,00	0

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

- egyeztető fórum megszervezése és lebonyolítása
- önkormányzati közzététel
- a fenntartási terv internetes felületen való megjelenítése

- érintettek levélben vagy e-mailben való megkeresése

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

- Natura 2000 területtel érintett gazdálkodók
- Natura 2000 területtel érintett földhasználók, hasznosítók és kezelők
- érintett földrészletek tulajdonosai
- földbérlők
- területi államigazgatási szervek
- települési önkormányzatok
- társadalmi szervezetek
- helyi lakosság

A társadalmi egyeztetés szervezése, lebonyolítása:

A fenntartási tervre vonatkozó véleményeket 2017.02.22-ig várjuk az emisszion2@gmail.com email címre, vagy postai úton a következő címre: E-misszió Egyesület, 4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 6. A fenntartási terv egyeztető fóruma 2017.02.15-én 11:00 órai kezdéssel, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság tárgyalójában (4024 Debrecen, Sumen u. 2.) kerül megtartásra. A fenntartási terv jelen tervezete honlapunkról letölthető: <http://www.e-misszio.hu/n2>

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A fenntartási tervre vonatkozó véleményeket 2017.02.22-ig várjuk az emisszion2@gmail.com email címre, vagy postai úton a következő címre: E-misszió Egyesület, 4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 6. A fenntartási terv egyeztető fóruma 2017.02.15-én 11:00 órai kezdéssel, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság tárgyalójában (4024 Debrecen, Sumen u. 2.) kerül megtartásra. A fenntartási terv jelen tervezete honlapunkról letölthető: <http://www.e-misszio.hu/n2>